

Katarzyna Jachimowska

Uniwersytet Łódzki

 <https://orcid.org/0000-0002-6770-3988>

katarzyna.jachimowska@uni.lodz.pl

Dom Spokojnej Starości „Baśniowe Zacisze” – o nazwach ośrodków dla seniorów w aspekcie aksjolingwistycznym

Streszczenie. Przedmiotem badań uczyniono nazwy ośrodków dla seniorów. Odnotowano ponad 300 jednostek, które poddano analizom aksjolingwistycznym. Opis skoncentrowano na trzech aspektach: 1) aksjologicznym, 2) strukturalnym, 3) funkcjonalnym. Praca wskazuje ponadto na relacje pomiędzy aksjologią, semantyką a pragmatyką językową. Przeprowadzone badania wykazały, że nazwy często reinterpretują stereotypowo przypisane starości cechy. Ponadto konotują powszechnie cenione, pożądane i uznane atrybuty życia społecznego, takie jak rodzina czy zdrowie. Intencjonalnie dobrane nazwy „mówiące” często odwołują się do kontekstu religijnego, nawiązując do wydarzeń i miejsc znanych z Biblii, zaś obcojęzyczne – kojarzą się z dostatnym życiem i podnoszą prestiż placówki. W badanym materiale zwrócono ponadto uwagę na strukturę nazw oraz funkcje przez nie pełnione – deskryptywną, lokalizująco-informacyjną oraz pragmatyczną (marketingową, perswazyjną).

Słowa kluczowe: aksjolingwistyka, nazwy domów opieki dla seniorów, seniorzy, starzenie się, wartościowanie

“Baśniowe Zacisze” Retirement Home – about the names of centres for seniors in the axiollingwistic aspect

Summary. The subject of the research was the names of centres for seniors. Over 300 units were recorded and subjected to axiollingwistic analyses. The description focused on three aspects: 1) axiological, 2) structural, 3) functional. The work also indicates the relations between axiology, semantics and linguistic pragmatics. The research has shown that names often disintegrate features stereotypically associated with old age. Moreover, it connotes commonly valued, desired and recognized attributes of social life, such as family or health. Intentionally chosen “speaking” names often refer to the religious context, referring to events and places known from the Bible, while foreign-language names are associated with a prosperous life and increase the prestige of the facility. In

the examined material, attention was also paid to the structure of names and the functions they perform – descriptive, locating and informational, and pragmatic (marketing, persuasive).

Keywords: axiolinguistics, names of old people's homes, senior citizens, ageing, valuing in language

Wstęp

Domy opieki społecznej, nazywane również Domami Pomocy Społecznej (DPS), są istotnym elementem krajowego systemu wsparcia społecznego. To forma pomocy głównie państwowej, adresowana do tych, którzy bez udziału osób trzecich nie mogliby normalnie funkcjonować w społeczeństwie. Placówki te przeszły liczne przeobrażenia zarówno w kwestii samej ich struktury, jak i tego, jak są postrzegane przez otoczenie zewnętrzne. W 1981 r. w Polsce funkcjonowało 547 domów opieki społecznej¹. Według stanu z dnia 31 grudnia 2022 r. na terenie całego kraju działały 2 082 zakłady stacjonarne pomocy społecznej (o 67 placówek więcej niż w 2021 r.), które posiadały łącznie 131,5 tys. miejsc. Przebywało w nich 118,8 tys. mieszkańców. Ponad 43% spośród wszystkich zakładów stacjonarnych pomocy społecznej działających w końcu 2022 r. stanowiły domy pomocy społecznej. Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej stanowiły 30,4% . Udział osób w wieku senioralnym wśród mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej wzrósł w skali roku o 0,8 punktu procentowego i ukształtował się w 2022 r. na poziomie 67,4%².

Domy pomocy społecznej są placówkami, do których trafiają osoby niekwalifikujące się do leczenia szpitalnego. Przyczyną bywa podeszły wiek, schorzenia (np. choroby otępienne), trudne warunki bytowe (mieszkańciewe, rodzinne i materialne) czy sytuacja życiowa wymagająca stałej opieki osób trzecich. Pomocą społeczną zajmują się instytucje państwowe, samorządowe, organizacje kościelne i osoby prywatne. W Polsce funkcjonuje kilka rodzajów domów pomocy społecznej (Dz.U.2023.901 art. 56. Pomoc społeczna), a mianowicie:

- 1) domy (ośrodki) dla osób w podeszłym wieku,
- 2) domy dla osób przewlekle somatycznie chorych,
- 3) domy dla przewlekle psychicznie chorych,
- 4) domy dla dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną,
- 5) domy dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną,
- 6) domy dla osób z niepełnosprawnością fizyczną,
- 7) domy dla osób uzależnionych od alkoholu.

¹ Dane ze strony <http://www.medonet.pl> (dostęp: 10.03.2024).

² Dane ze strony <http://www.stat.gov.pl> (dostęp: 10.03.2024).

Każdy ośrodek musi mieć zezwolenie wojewody i być odnotowany w odpowiednich rejestrach. Na miejsce w państwowych ośrodkach pomocy społecznej czeka się długo i trzeba spełnić wiele kryteriów. Prywatne domy opieki mogą natychmiast przyjąć potrzebującego. Cała procedura z tym związana nie jest tak skomplikowana, jak w przypadku DPS-ów.

W ramach podjętych badań analizą objęto tylko jedną grupę nazw państwowych i prywatnych ośrodków opieki oraz domów prowadzonych przez organizacje religijne – nazwy domów seniora oraz domów opieki społecznej i domów pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku.

Można spodziewać się, że zapotrzebowanie na wsparcie ze strony domów opieki dla osób w wieku senioralnym (ośrodków dla seniorów), zarówno państwowych, jak i prywatnych, będzie z roku na rok coraz większe. Na koniec 2022 r. liczba osób w wieku 60 lat i więcej wyniosła w Polsce 9,8 mln, co stanowi 25,9% całego społeczeństwa. Jeszcze w 2005 r. seniorzy stanowili jedynie 17,2% społeczeństwa, w 2011 r. ten udział przekroczył próg 20%, a w 2019 r. – 25%³. W starzejącym się społeczeństwie obserwuje się coraz częstsze występowanie chorób przewlekłych, otępiennych i różnego typu niepełnosprawności. To generuje znaczny wzrost zapotrzebowania na zapewnienie usług opiekuńczych osobom potrzebującym wsparcia instytucjonalnego, szczególnie będącym w podeszłym wieku.

1. Starzenie się, starość, wiek senioralny, senior

Starzenie się jest okresem, w którym dochodzi do utraty fizjologicznej zdolności organizmu do utrzymania homeostazy, czyli zachowania względnie stałych parametrów charakteryzujących cały organizm – jego układy, narządy, komórki, tkanki, a także wewnątrzkomórkowe systemy biochemiczne. To „etap stopniowej utraty zdolności adaptacji do zmian zachodzących w środowisku zewnętrznym, a także wewnątrz organizmu, następujący [...] po zakończeniu okresu ewolucyjnie przeznaczonego na reprodukcję” (Witkowski 2018: 36). W nomenklaturze psychologii rozwojowej okres nazywany tradycyjnie starością to okres późnej dorosłości. Przez długie lata nie mieścił się on w kręgu zainteresowań psychologii akademickiej. Dopiero w drugiej połowie XX w. zaczęto uwzględniać go w ramach ogólnej periodyzacji rozwoju człowieka (Straś-Romanowska 2007: 263). Obecnie psychologowie coraz częściej podejmują badania nad kompetencją komunikacyjną osób w wieku senioralnym bez współwystępujących powikłań chorobowych (por. Kataryńczuk-Mania, Gebreselassie 2018). Z kolei wpływ procesu starzenia się na kompetencje komunikacyjne jest przedmiotem badań językoznawczych od lat 60. XX w. (Kielar-Turska, Byczewska-Konieczny 2014: 429–443), ale dopiero od niedawna obserwuje się wzrost zainteresowania językoznawców i gerontologopedów specyficznymi właściwościami komunikacji seniorów starzejących się fizjologicznie (por. Tłokiński 1990;

³ Badania GUS ze strony <http://www.stat.gov.pl> (dostęp: 10.03.2024).

Tłokiński, Olszewski 2014; Milewski, Kaczorowska-Bray 2015), miejscem języka ludzi starszych wśród odmian współczesnej polszczyzny (por. Łuczyński 2018: 108–138) oraz komunikacją ze starszymi osobami w kontekście relacji społecznych (por. Rzadkiewicz, Łazarewicz 2018: 180–199). W literaturze przedmiotu badań opisuje się symptomatyczne zjawiska komunikacyjne, które występują w wypowiedziach osób starszych, np. syndrom „mam to na końcu języka” (TOT: *tip-of-the-tongue*) oraz OTV (*of-target verbosity*) – wskaźnik OTV określa zbędne, dygresje nieistotne dla tematu narracji lub wypowiedzi zbyt uszczegółowione, bez głównego wątku (por. Kataryńczuk-Mania, Gebreselassie 2018: 155).

Osoby, które ukończyły 60 lat według definicji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) oraz polskich aktów prawnych⁴, są osobami w wieku senioralnym. Wyraz *senior* został zapożyczony z języka łacińskiego (łac. *senior* – ‘starszy’, stopień wyższy od przymiotnika *senex, senis* – ‘stary, podeszły’). *Słownik języka polskiego PWN* (dalej: SJP PWN) podaje następujące znaczenia:

‘1. najstarszy wiekiem członek rodziny (ojciec, brat), najstarszy wiekiem lub stażem członek jakiegoś zespołu’, ‘2. zawodnik w wieku odpowiednim do uprawiania danej dyscypliny sportu (mający zwykle ukończone 19 lat)’, ‘3. hist. w Polsce dzielnicowej: najstarszy z Piastów, któremu mieli podlegać książęta poszczególnych dzielnic, w prawie lennym: feudał sprawujący opiekę nad uzależnionym od niego wasalem’.

Najnowszy, elektroniczny *Wielki słownik języka polskiego* pod redakcją Piotra Źmigrodzkiego odsyła do siedmiu zakładek kierujących do różnych znaczeń wyrazu *senior*. obok m.in. podhasła: w rodzinie – ‘najstarszy wiekiem członek rodziny’, znaleźć można podhasło: w społeczności – ‘najstarszy oraz najbardziej doświadczony i zasłużony członek jakiejś społeczności, grupy lub organizacji’. Tu też wśród podanych połączeń wyrazowych odnotowano takie, które wskazują na nowe konotacje wyrazu *senior* we współczesnym języku polskim: aktywność; wiek; dom, klub; bal, dzień seniora; spotkanie seniorów; wczasy dla seniorów. We współczesnym dyskursie publicznym neosemantyzm *senior* jest wyrazem modnym, do czego przyczynił się jego eufemistyczny charakter.

Badania Krystyny Nikolańczuk (2013) zwracają uwagę na polską frazeologię oznaczającą starość przez pryzmat teorii pól. Ukraińska filolożka wyodrębniła strefę centralną jądra pola »starość« (człowieka), którą – ze względu na wysoką frekwencję w Narodowym Korpusie Języka Polskiego oraz internecie – tworzą następujące związki wyrazowe: *trzeci wiek, na stare lata, nie pierwszej młodości, późny wiek, poważny wiek, późne lata, jesień życia*. Wyniki jej badań wskazują na negatywne postrzeganie starości przez pryzmat polskiej frazeologii, która jest nośnikiem tradycyjnych sądów i przekonań.

---

⁴ Definicja „osoby starszej” (seniora) jako osoby, która ukończyła 60 lat, umieszczona została w ustawie z 2015 r. (Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych (Dz.U. 2015 poz. 1705), Internetowy System Aktów Prawnych (dostęp: 14.02.2024)).

2. Wartości i wartościowanie

Wartość to „cecha przysługująca danej rzeczy (obiektywistyczne ujęcie wartości) bądź też cecha przypisywana jej dowolnie przez podmiot: dowolnie (ujęcie subiektywistyczne) bądź zgodnie z przyjętymi w danej kulturze normami” (*Mały słownik terminów i pojęć filozoficznych*, dalej MSTiPF). W ujęciu socjologicznym przez wartości rozumie się „reguły nadrzędne, fundamentalne, dotyczące spraw o najwyższym znaczeniu, których konkretnymi implikacjami są normy regulujące sprawy bardziej przyziemne” (Sztompka 2002: 259). Wartości wskazują, do czego ludzie powinni dążyć, a normy – jak powinni do tego dążyć; wartości są manifestacją celów, które są godne, właściwe i słuszne. Piotr Sztompka (2002: 259) podaje przykłady wartości typowych dla naszych czasów, a są to: standard życia, majątek, sława, wykształcenie, sprawność fizyczna i zdrowie. Do tego zestawu afirmowanych w naszej kulturze wartości można jeszcze obecnie dodać następujące: rodzina, natura (przyroda), ekologia i tzw. *work-life balance*. Obok wartości społecznych, badanych przez socjologię, wyróżnia się też wartości będące w kręgu zainteresowań nauki o kulturze (np. wartości estetyczne, religijne) czy filozofii (wartości moralne).

Odnosząc się do badań lingwistycznych, do możliwości wyzyskiwania właściwości i funkcji języka w kategoriach aksjologicznych, trzeba odwołać się do stanowiska Jadwigi Puzyniny, która przypisuje wartościowaniu (ocenianiu w sensie jakościowym) wydawanie i/lub wypowiedzianie sądu o wartościach, które, opierając się na uzasadnieniach uczuciowych, wolitywnych i/lub racjonalnych, determinowane są przez uwarunkowania kulturowe, cechy indywidualne, wiedzę oraz poglądy nadawców i odbiorców (Puzynina 1997: 93–94). Jednym z proponowanych przez badaczkę podziałów wartości jest podział na wartości deklarowane i odczuwane, widoczne w wypowiedziach lub pozajęzykowych zachowaniach emotywnych (Puzynina 2003: 28). Typologia wartości według J. Puzyniny (2004: 181–182) przedstawia się następująco:

- a) wartości witalne, np. zdrowie;
- b) wartości społeczno-obyczajowe, np. tradycja;
- c) wartości poznawcze, związane z wysoką oceną prawdy;
- d) wartości moralne, np. prawdomówność;
- e) wartości etyczne, które skupiają się wokół pojęcia piękna;
- f) wartości sakralne, o charakterze transcendentnym.

Ryszard Handke wskazuje na aksjologiczny stymulator ich odbioru:

uznanie konkretnej wartości wynika z jej rozpoznania w akcie komunikowania się z kimś (wartość przez kogoś ujawniona lub objawiona) albo ma postać własnego dociekania (wartość odkryta w czymś, co ją uobecniło, co komunikowało o jej istnieniu). W obydwu wypadkach musi istnieć jakiś nośnik wartości umożliwiający jej komunikowanie, będące formą oferowania lub – kiedy indziej – do niej nakłaniania (Handke 1992: 202).

Zdaniem Elżbiety Laskowskiej termin *wartościowanie* występuje w dwóch znaczeniach:

- 1) jest to „proces wewnętrzny, to znaczy poznawanie wartości w przedmiocie i/lub przypisywanie wartości przedmiotowi”;
- 2) „wartościowanie to mówienie, że coś jest dobre lub złe pod jakimś względem” (Laskowska 1992: 19).

Według Jerzego Bartmińskiego narzędziem służącym wartościowaniu oraz informującym o przyjętych i zinterioryzowanych wartościach jest język, który ponadto jest nosicielem wartości (Bartmiński 1991: 198). Zadaniem lingwisty jest odtworzenie systemu wartości werbalizowanych w języku i ocenianych wprost lub wartościowanych pośrednio, niejawnie, co wymaga dodatkowych działań interpretacyjnych (Tokarski 2001: 352–353).

Analizowane nazwy domów opieki dla seniorów mogą konotować powszechnie cenione społecznie i kulturowo wartości, takie jak zdrowie, natura, przyjaźń, rodzina. Mogą też być nośnikami wartości pożądaných (szczególnie z perspektywy seniorów), takich jak młodość, majątek. Mogą w sposób eksplcytny lub implcytny wartościować, pełniąc przy tym także inne funkcje.

3. Funkcje nazw własnych

Prymarną funkcją, inherentnie wpisaną w status nazwy własnej, jest funkcja identyfikacyjno-dyferencjacyjna (Mrózek 2004). Niezależnie od tego może ją cechować semantyczność, na co wskazuje Agnieszka Kononowska, która uważa, że nazwy własne mogą wyrażać emocje i „wypełniać się znaczeniem” (Kononowska 2006: 46). W swoim artykule zwraca ponadto uwagę na zjawisko antonomazji, która „żywi się konotacjami” (Kononowska 2006: 51). Stwierdzenia badaczki mają istotne znaczenie w kontekście podjętych przeze mnie badań. W zebranych materiale znalazły się nazwy, które mogą pełnić ponadto funkcję perswazyjną (marketingową), być nośnikiem ekspresji i emocjonalnego nacechowania oraz, jak wcześniej wspomniano, konotować różne wartości.

Bogata literatura badań onomastycznych nie pozwala przywołać w tym miejscu szeregu prac istotnych w kontekście poruszanego w artykule zagadnienia (por. bibliografia onomastyki polskiej w postaci elektronicznej publikowana jest na stronie IJP PAN: <https://bibonom.ijp.pan.pl/>). Należy zwrócić uwagę na niektóre. Problem funkcji nazwy, także w obszarze urbanonimii i chrematonimii (uzależnionej m.in. od motywacji, momentu kreacji, sposobu jej tworzenia i pragmatyki, nadawcy oraz odbiorcy, czy nazywanego obiektu), poruszało wielu badaczy, choćby takich jak Artur Gałkowski (2008), Mariusz Rutkowski (2001), Mariusz Rutkowski i Agata Hącia (red. 2022) czy Adam Siwiec (2012). Przedmiotem omówień były też zagadnienia związane z problemem znaczenia (metaforycznego, perswazyjnego, ekspresywnego itp.) onimów (Siwiec 1998, Gibka 2018, Skowronek 2022). Od dawna podnosi się

fakt, że *nomina propria* nie tylko denotują, ale też konotują (Rutkiewicz-Hanczewska 2016: 31), dlatego można mówić m.in. o aksjologicznym wymiarze nazw własnych.

4. Uwagi metodologiczne

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie analiz zbioru nazw ośrodków dla seniorów w trzech aspektach:

- 1) aksjologicznym (ze względu na wartości konotowane przez nazwę),
- 2) strukturalnym (ze względu na formę/budowę składniową i morfologiczną),
- 3) funkcjonalnym (z uwzględnieniem środków wartościujących ekspliktywnie i impliktywnie).

Materiał korpusowy stanowi ponad 300 jednostek i pochodzi ze stron internetowych (aktywnych w okresie od stycznia do marca 2024 r.) prowadzonych przez urzędy wojewódzkie, władze samorządowe, instytucje oraz osoby prywatne⁵. Ze względu na swoją reprezentatywność w analizach podaje się tylko kilka przykładowych jednostek. Pisownię nazw ośrodków pozostawiono taką, jaka widnieje w rejestrze.

Zebrany materiał podzielono na kilka grup, które uwzględniają nazwy konotujące różne, powszechnie uznawane wartości. Ponadto zasygnalizowano istnienie grupy nazw, które pochodzą od imion (ośrodki prywatne). Oddzielnie omówiono nazwy z komponentem obcym.

5. Aspekt aksjologiczny

Starość to okres życia, o którym mówi się niechętnie. Stereotypowo kojarzy się z czymś negatywnym – utratą sił, chorobą, ubóstwem materialnym, samotnością i wykluczeniem społecznym. Pierwsza grupa analizowanych nazw jest świadectwem chęci oswojenia z tym okresem życia i wyrazem przełamywania stereotypów, kreowania obrazu spokojnej i szczęśliwej starości, która nazywana jest *jesienią życia*. W tej grupie znalazły się następujące nazwy z pozytywnie wartościującym komponentem:

- a) eksplicytnie (z użyciem środków leksykalnych i słowotwórczych): Pogodny Dom Seniora, Radosny Dom Seniora, Dom Spokojnej Jesieni „Beatus” (por. *dom spokojnej starości*, z nawiązaniem do połączenia, które jest peryfrazą starości: *jesień życia*), Dom Pogodnego Seniora „Słoneczko”, Dom Seniora „Dom Pogodnej Jesieni”, Dom Spokojnej Starości „Barwna Jesień Życia”, Dom Seniora „Cudowny Poranek”, Dom Seniora „Bezpieczne Zacisze”, Dom Seniora „Sielsko Anielsko”.

⁵ Dane potwierdzone w Krajowym Rejestrze Domów Opieki, <http://www.krdo.pl> (dostęp: 4.04.2024).

- b) implicytnie: Dom Opieki „Złota Jesień”, Dom Seniora „Herbaciane Południe”, Dom Seniora „Złoty Wiek”, Dom Seniora „Harmonia”, Dom Opieki „Zacisze Seniora”, Dom Spokojnej Starości „Baśniowe Zacisze”, Dom Seniora „Jagodowe Zacisze” (*zacisze* – ‘ciche i spokojne miejsce’, jest *domowe zacisze*), Dom Seniora „Słoneczna Przystań” (*przystań* – ‘bezpieczne, wygodne miejsce’), Dom Opieki Emeryta „Złota Jesień”, Dom Opieki „Serce na Dłoni”, Dom Pomocy Społecznej „Promień Życia”, Dom Seniora „Dom Kwitnącej Jesieni”.

Cenioną wartością w dzisiejszych czasach jest sport i zachowania prozdrowotne, takie jak różnego rodzaju aktywność. W analizowanym materiale znalazły się nieliczne przykłady nazw, które konotują ten typ wartości: Dom Opieki „Aktywny Senior”, Dom Aktywnego Seniora „Relax”, Dom Seniora „Ruch”.

Jedną z powszechnie uznawanych wartości jest rodzina. Relacje rodzinne zaspokajają m.in. potrzebę miłości, bezpieczeństwa, bliskości i więzi emocjonalnej. Takie konotacje wywołują nazwy eksplicytnie i implicytnie wartościujące: Dom Seniora „Dobry Dom”, Rodzinny Dom Opieki „W Rodzinnym Ciepłe”, Dom Opieki nad Osobami Starszymi „Rodzina”, Dom Pomocy Społecznej „Dom z sercem”, Dom Opieki „Z Miłości”, Dom Seniora „Nasz Dom”, Dom Opieki „Słoneczny Dom”, Dom Opieki „Familia”, Dom Opieki „Prosto z serca”.

Przyroda posiada wartość inherentną, a to, co naturalne i związane z naturą, jest współcześnie postrzegane jako zdrowe, wartościowe i pożądane. Natura kojarzy się z trwaniem, witalnością, cyklicznością, odradzaniem się oraz wypoczynkiem. Grupa nazw konotujących te wartości jest bardzo liczna, np. Dom Opieki „Zielona Kraina”, Dom Seniora „Zielony Zakątek”, Rodzinny Dom Opieki „Stokrotka”, Dom Seniora „Biała Dalia”, Dom Seniora „Rezydencja Jaśmin”, Dom Opieki „Leśna Róża”, Dom Seniora „Akacja”, Dom Opieki „Modrzew”, Dom Opieki „Sekwoja” (nazwa dodatkowo eksponująca semantyczną cechę długowieczności), Dom Opieki „Malwa”, Dom Opieki „Wiejskie Klimaty”, Dom Opieki „Świerkowy Zakątek”, Dom Seniora „Leśna Ostoja”, Dom Seniora „Lipowy Zakątek”.

W tej grupie odnotowano też wiele przykładów nazw wskazujących na lokalizację, np. Dom Rodzinny „Nad jeziorem Isąg”, Dom Seniora „Przy Lesie”, Dom Seniora „Pod Jaworzynką”, Dom Seniora „Na Wzgórzu”, Dom Seniora „Pod Topolami”, Dom Pomocy Społecznej „Pod Modrzewiami”, Dom Opieki „Na Polanie”, Dom Seniora „Nad Jeziorem”, Dom Opieki „Pod Dębem”, Dom Opieki „Pod Sosnami”, Dom Seniora „Za Górą”, Dom Opieki „W Ogrodach”.

Nobilitacji wieku senioralnego może służyć odwoływanie się w nazwach do historii Polski, w której dworki szlacheckie i pałace stały się atrybutami tradycji i kultury oraz dowodem świetności i zamożności klas. Takie odniesienia mają pozytywne konotacje w postaci poszanowania tradycji i stałości w ciągle zmieniającym się świecie. Do tej grupy można zaliczyć: Dom Opieki „Dwór Seniora”, Jesienna Rezydencja Seniora, Dom Seniora „Gołębi Dwór”, Dom Opieki „Rezydencja Antonina”, Dom Seniora „W Pałacu”, Dom Seniora „Rezydencja Dwór Zawiszy”.

Niekiedy taka nazwa dodatkowo wskazuje na lokalizację – odrestaurowane pałace, w których mieszczą się ośrodki dla seniorów: Dom Seniora „Pałac Roztocznik”, Dom Seniora „Pałac Tomice”, Dom Seniora Senior Residence „Pałac Spławie”. Poza tym takie nazwy służą dowartościowaniu samego obiektu, a tym samym uwidacznia się w nich walor marketingowy.

Dla osób wierzących szczególną wartością jest wiara w Boga i życie wieczne. Konotacje związane z zagadnieniami eschatologicznymi można dostrzec w nazwach ośrodków, których patronami są święci, np. Dom Seniora im. św. Franciszka z Asyżu, Dom Seniora im. św. Jana Pawła II, Dzienny Dom Seniora im. św. Jana XXIII, Dom Seniora im. św. Rity. Nazwę biblijną wykorzystano z kolei w nazwie Pensjonat Seniora „Eden”, która odwołuje się do chrześcijańskiego raju stworzonego przez Boga dla Adama i Ewy, miejsca wiecznej szczęśliwości i dostatku przed popełnieniem grzechu przez pierwszych ludzi. Podobnie ośrodek Dom Seniora „Na Syjonie” zawiera w nazwie wyraz, który w znaczeniu teologicznym odwołuje się do ludu Bożego (Izraela). Bezpośrednim odwołaniem się do kontekstu religijnego jest nazwa Ewangelickiego Domu Opieki „Emaus” (Emaus – ‘w Biblii to miejscowość w pobliżu Jerozolimy, do której idąc, dwaj apostołowie spotkali nieznanego wędrowca, w którym rozpoznali zmartwychwstałego Jezusa’ (*Wielki Słownik Języka Polskiego PAN*, dalej WSJP) oraz nazwa Domu Pomocy Społecznej „Samarytanin” (książk. ‘ten, kto współczuje i niesie pomoc osobie cierpiącej lub będącej w potrzebie’ (WSJP). Znaczenie wyrazu nawiązuje do przypowieści biblijnej o miłosiernym Samarytaninie, członku grupy etniczno-religijnej zamieszkującej okolice starożytnej Samarii, który jako jedyny zatrzymał się przy człowieku wymagającym pomocy. Podkreśla tym samym charakter ośrodka. Warto też zwrócić uwagę na nazwę, która nawiązuje do postaci biblijnej – Dom Opieki „Matuzalem”. Matuzalem, wymieniony w Starym Testamencie w Księdze Rodzaju jako najstarszy człowiek na ziemi, był synem Henocha, ojcem Lamecha i dziadkiem Noego. Jego długowieczność (miał żyć 969 lat) stała się przysłowiowa. SJP PWN odnotowuje: *matuzal* – przestarz. ‘człowiek bardzo stary’ (od imienia patriarchy biblijnego); *matuzalowy/matuzalemowy wiek*, *matuzalowe/matuzalemowe lata* – ‘sędziwy wiek, lata późnej starości’. Z kolei nazwa ośrodka dla seniorów „Przedsiónek Pana” odsyła do wartości religijnych poprzez zapowiedź przyszłego zbawienia.

W badanym materiale wyodrębniono nieliczną grupę, w której występują nazwy osobowe. Takie antroponomicznie pochodne nazwy są charakterystyczne w Polsce przede wszystkim dla prywatnych ośrodków wypoczynkowych – pensjonatów, domów, hotelików. W związku z tym nazwane tak ośrodki dla seniorów mogą budzić pozytywne skojarzenia z odpoczynkiem i wakacyjnym relaksem, np.: Dom Seniora „Paulinka”, Dom Seniora „Zofia”, Dom Seniora „Joanna”, Dom Opieki „Honorata”, Dom Seniora „Anna”, Dom Seniora „Zdzisław”, Dom Seniora „Villa Barbara”. Wykorzystane w badanych onimach imiona w jakimś stopniu konotują również konteksty związane ze starością. Ten typ nazw jest dziś już mniej

produktywny, identyfikując głównie obiekty, które powstawały w latach 80. i 90. XX w. (poza domami wczasowymi np. wiejskie sklepy czy zakłady fryzjerskie, zwłaszcza w małych miastach). Użyte w nich imiona (np. Zofia, Barbara, Zdzisław, Honorata) dziś już charakteryzują się niższą frekwencją, jednak były popularne w 1. połowie XX w. Można upatrywać w tym mechanizmie nazewniczym znamion perswazyjności poprzez pośrednie sygnalizowanie wieku pensjonariuszy, a tym samym budowanie poczucia bezpieczeństwa i wspólnotowości.

Nazwy obcojęzyczne stanowią oddzielną i bardzo zróżnicowaną grupę. Są wśród nich nazwy konotujące szczęśliwą, dostatnią starość i rajskie życie: Dom Seniora „Aurum Vitae” (łac. *aurum vitae* – ‘złoty wiek’), Dom Seniora „Paraiso” (hisz. *paraiso* – ‘raj’), Dom Spokojnej Jesieni „Beatus” (łac. *beatus* – ‘szczęśliwy’). Znalazły się też takie, które odsyłają do mitycznej krainy szczęśliwości – Dom Seniora „Arkadia” (*arkadia* książk. ‘miejsce lub okoliczności, w których życie człowieka jest szczęśliwe, spokojne i niezakłócone problemami’ (WSJP). Arkadia, jako kraina wiecznej szczęśliwości, pozbawiona trosk i chorób, została po raz pierwszy przedstawiona w „Bukolikach” Wergiliusza. W literaturze i malarstwie przedstawiana jest jako ziemski raj, symbol wyidealizowanej krainy spokoju, harmonii oraz sielankowej, wiecznej szczęśliwości i bez troski.

Niekiedy nazwy wręcz wskazują na to, że ośrodek może być drugim domem (dom i rodzina jako największe wartości), np. Dom Seniora „Care Home” (ang. *care* – ‘opieka, pielęgnacja’, *home* – ‘dom’), Dom Seniora „Alter Domus” (łac. *alter* – ‘inny, drugi’, *domus* – ‘dom’).

Niewątpliwie cenionymi powszechnie wartościami są zdrowie i aktywne życie – do tych pożądaných atrybutów życia człowieka nawiązują nazwy obce: Dom Opieki „Vital” (łac. *vita* – ‘życie’, *vitalis* – ‘należący do życia, wart życia’, ang. *vital person* – ‘człowiek aktywny, żywotny, pełen wigoru i werwy’), Dom Seniora „Salutaris” (łac. *salus* – ‘zdrowie, dobry stan zdrowia’, *salutaris* – ‘zabawny, korzystny, pożyteczny’).

Ciekawym przykładem jest nazwa, której pochodzenie tkwi w łacińskiej sentencji – Dom Opieki Społecznej „Hospes Hospiti Sacer” (łac. *hospes hospiti sacer* – ‘gość świętością dla gospodarza’). Wskazuje ona na służebność wobec rezydentów placówki, równocześnie podkreślając ich wartość osobistą. Od łacińskiego słowa *stary* pochodzi kolejna nazwa ośrodka – Dom Seniora „Veteris” (łac. *vetus, veteris* – ‘stary, sędziwy’). Podkreśleniu otwartości i życzliwości wobec mieszkańców placówki może służyć nazwa pochodząca z łaciny, nawiązująca do zawołania *sursum corda* – Dom Opieki „Corda” (łac. *cor, cordis* – ‘serce’). Z kolei nazwa Ośrodka Opieki „Comfort Life” wskazuje na komfortowe życie rezydentów placówki. Z dostatnim życiem i prestiżem kojarzą się też kolejne nazwy: Dom Opieki „Senior Residence” oraz Dom Seniora „Rose Senior Resort”. W zebranych materiale odnotowano ponadto kilka nieznaczących nazw z użyciem wyrazów obcych: Prywatny Dom Opieki „Artway”, Dom Seniora „Goldental” oraz obcych imion: Dom Opieki „Daisy”, Dom Seniora „Mariella”.

6. Aspekt strukturalny⁶

Z formalnego punktu widzenia analizowane zestawienia słowotwórcze zbudowane są zasadniczo z dwóch członów: z instytucjonalnej nazwy (Dom Pomocy Społecznej, Dom Opieki, Dom Seniora), która stanowi podstawę grupy, oraz nazwy indywidualizującej, np. „Nad Potokiem”, „Słoneczne Wzgórze”, „Akacja”. W zdecydowanej większości tworzą grupę apozycyjną – nazwa jest albo rzeczownikiem (pełniącym funkcję przydawki), np. Dom Seniora „Bursztyn”, albo stanowi dystrybucyjny ekwiwalent przydawki rzeczownikowej występującej po podstawie, np. Prywatny Dom Opieki „Artway”, ewentualnie – przydawki rozwiniętej, np. Dom Spokojnej Starości „Baśniowe Zacisze”. Funkcję przydawki może też pełnić wyrażenie przyimkowe, np. Dom Seniora „Nad Strumykiem”. Mniejszą liczebnie grupę drugą stanowią zestawienia o budowie: przydawka przymiotna + podstawa, np. Radosny Dom Seniora, Mazurski Dom Seniora, Lawendowy Dom Seniora, Górski Dom Seniora, lub podstawa + przydawka przymiotna, np. Dom Seniora „Veteris”. Najmniej liczną grupę reprezentują zestawienia trójczłonowe, łączące oba typy, np. Nadmorski Dom Seniora „Hilaris”, Ewangelicki Dom Opieki „Soar”. Wszystkie człony są koreferencyjne – odnoszą się do tego samego referenta.

Jeżeli chodzi o akomodacyjną charakterystykę składniową, to w pierwszej grupie znajdują się nazwy nieakomodowane, np. Dom Seniora „Nad Strumykiem”, Dom Seniora „Pod Topolami” lub takie, których podstawa wymaga od apozycji wystąpienia w mianowniku, np. Dom Seniora „Przystań”. W wyróżnionej grupie drugiej zachodzi akomodacja w zakresie przypadku gramatycznego, np. o Radosnym Domu Seniora, z Królewskim Domem Seniora. W badanym materiale przeważają nazwy z rekcją mianownikową (Dom Seniora „Magnolia”, Dom Seniora „Paulinka”, Dom Opieki „Nestor”).

Wyraz *senior* może stać się podstawą słowotwórczą derywatów pierwszego stopnia – odnotowano pojedyncze przykłady: Osiedle Senioralne „Domy Na Wspólnej”, Dom Seniora „Willa Seniorówka”. Złożenia bezafiksalne reprezentują nazwy utworzone z zapożyczonych morfemów: Dom Seniora „SeniorMed”, Dom Opieki „GeriaMed”, Dom Seniora i „Seniorservis”.

7. Aspekt funkcjonalny

Struktura nazwy i jej fortunność (konotowanie wartości powszechnie akceptowanych i pożądaných) wpływają na sukces komunikacyjny, a niekiedy i komercyjny w przypadku ośrodków prywatnych. Funkcja identyfikacyjno-dyferencyjna nazwy, implicytnie lub eksplicytnie wartościującej, która „wypełnia się

⁶ W artykule Ewy Pajewskiej (2019) znalazło się zestawienie struktur nazw domów opieki nad seniorami (obok zestawienia form nazw klubów, akademii, uniwersytetów i szkół dla seniorów). W związku z tym ograniczono ten fragment niniejszej pracy na rzecz wcześniejszych rozbudowanych analiz językowo-kulturowych (część poświęcona aspektowi aksjologicznemu).

znaczeniem" (Kononowska 2006: 46), może łączyć się z funkcją pragmatyczną (marketingową). W badanym materiale odnotowano nazwy pełniące następujące funkcje, które mogą się kumulować:

- 1) Funkcja nominatywna – można ją nazwać lokalizującą lub lokalizacyjno-informującą – nazwa zawiera informację o lokalizacji ośrodka i pochodzi od:
  - a) miejscowości, w której znajduje się ośrodek, np. Dom Seniora „Osieki” (Osieki Lęborskie 23, Choczewo), Dom Seniora „Orle” (ul. Kwiatowa 27A, Orle), Dom Seniora „Lublewo” (ul. Zielna 5, Lublewo Gdańskie), Dom Seniora „Luboń” (ul. Złota 4, Luboń), Rodzinny Dom Seniora „Boża Wola” (Boża Wola 29, Włoszczowa, Kluczewsko), Rezydencja Seniora „Puszczykowo” (ul. 3 Maja 42A, Puszczykowo), Dom Seniora „Stepniczanka” (ul. Wojska Polskiego 13, Stepnica).
  - b) ulicy, przy której stoi budynek, np. Dom Opieki „Rezydencja Na Dyrekcyjnej” (ul. Dyrekcyjna 5/7, Wrocław), Dom Seniora „Willa Chopina” (ul. Chopina 20, Toruń), Dom Seniora „Pod Topolami” (ul. Topolowa 24, Piotrków Kujawski), Dom Opieki „Grzybowa” (ul. Grzybowa, Bielsko-Biała), Dom Seniora „Willmannowa Pokusa” (Michała Willmanna 7, Krzeszów).
  - c) informuje o charakterze budynku (pałac), w którym mieści się ośrodek, np. Dom Seniora „Pałac Roztocznik”, Dom Seniora „Pałac Tomice”, Dom Seniora Senior Residence „Pałac Splawie”.
- 2) Funkcja deskryptywna – nazwa wskazuje na charakterystyczne cechy ośrodka, wywołuje przy tym pozytywne skojarzenia, konotuje pozytywne emocje i głównie implicytnie wartościuje, np. Lawendowy Dom Seniora, Dom Seniora „Jagodowe Zacisze”, Dom Opieki „Aktywny Senior”, Dom Spokojnej Jesieni „Beatus”, Dom Seniora „Herbaciane Popołudnie”, Dom Seniora „Lipowy Zakątek”, Dom Seniora „Bezpieczne Zacisze”, Dom Seniora „Bryza”, Dom Seniora „Zielone Niwy”, Dom Seniora „Nad Jeziorem”, Dom Seniora „Domek z sercem”, Dom Seniora „Eden”.
- 3) Funkcja pragmatyczna (perswazyjna, reklamowa, marketingowa) – niemal każda z wskazanych w tekście nazw w jakimś stopniu pełni funkcję perswazyjną. W tej wyróżnionej grupie uwzględniono głównie nazwy prywatnych ośrodków, które starają się przyciągnąć uwagę i „pozyskać klienta” poprzez swoją oryginalność/nieszablonowość, np. Dom Spokojnej Starości „Filiżanka” (swoista grafia), Jesienna Rezydencja Seniora, Dom Seniora „ROSE Senior Resort”, Dom Seniora „Milorstwo” (ang. *milord* – ‘tytuł grzecznościowy używany w Anglii przy zwracaniu się do seniorów rodzin arystokratycznych, do członków Izby Lordów i do niektórych wysokich urzędników’ SJP PWN). Użycie wyrazów *rezydencja*, *resort*, *milorstwo* nobilituje ośrodek. Czasami nazwa potrafi

zaskoczyć wykorzystaniem wyrazu obcego – znaczenie wskazuje na funkcję ośrodka, np. Dom Seniora „VETERIS” (łac. *vetus, veteris* – ‘stary, sędziwy’) lub konotuje pozytywne emocje, np. Dom Spokojnej Jesieni „Beatus” (łac. *beatus* – ‘szczęśliwy, błogi’), Dom Seniora „Romantica”, Nadmorski Dom Seniora „Hilaris” (łac. *hilaris* – ‘wesoły, pogodny’). Znaczenie niektórych nazw obcych nie jest czytelne, ale wydaje się, iż samo ich użycie podnosi rangę placówki, przez co nazwa pełni funkcję perswazyjną, np. Prywatny Dom Opieki „Artway”, Dom Seniora „Goldental”, Dom Seniora „Marconi Medica”, Dom Seniora „CuratioW”.

Podsumowanie

Starość i aspekty z nią związane to zagadnienia obecne nie tylko w obszarze nauk medycznych (gerontologia), ale także psychologii, filozofii, socjologii, antropologii, historii literatury, a od niedawna logopedii (gerontologopedia) i lingwistyki (gerontolingwistyka). Rejestr wyrazów bliskoznacznych w języku ogólnym świadczy o różnym postrzeganiu tego okresu życia człowieka. W słowniku pod redakcją Mirosława Bańki (2005) można znaleźć następujące synonimy: *piękny wiek, poważny wiek, późne lata, późny wiek, sędziwość, stare lata, jesień życia (euf.), trzeci wiek (euf.), wiek matuzaleмовy, zgrzybiałość*. O braku akceptacji tego naturalnego etapu życia dowodzą chociażby związki frazeologiczne i badania nad rozumieniem pojęcia *starość* (por. Chabior 1995, Kramkowska 2022). Proces starzenia się, jest zdeterminowany nie tylko biologicznie, lecz także społecznie, psychologicznie i kulturowo.

W polskim szybko starzejącym się społeczeństwie powstaje coraz więcej ośrodków dla seniorów – domów opieki zarówno państwowych, jak i prywatnych oraz prowadzonych przez instytucje kościelne, chociaż nadal ich liczba nie jest satysfakcjonująca. Aksjologiczna analiza zebranego materiału, osadzona w kontekście współczesnego postrzegania starości, uwzględniająca również w pewnym stopniu komercjalizację sektora opieki społecznej, skłania do kilku wniosków. W zebranych materiale zwraca uwagę fakt, iż badane nazwy często reinterpretują stereotypowe, przypisane starości wartości i ujawniają nowe wymiary aksjologiczne w perspektywie starzenia się, takie jak witalność, pogoda ducha, aktywność. Ponadto konotują powszechnie cenione, pożądane i uznane atrybuty życia społecznego, takie jak rodzina, natura (przyroda) i zdrowie. Intencjonalnie dobrane nazwy „mówiące” często odwołują się do kontekstu religijnego, nawiązują do wydarzeń i miejsc znanych z Biblii, obcojęzyczne – kojarzą się z dostatnim życiem i podnoszą prestiż placówki za sprawą swojego brzmienia (funkcji ewokowania obcej genezy językowej). Wiele spośród badanych nazw nie ogranicza się wyłącznie do identyfikowania obiektu. Funkcję lokalizacyjno-informującą pełnią nazwy pochodzące od toponimów. Lokalizacyjny charakter nazwy ma wymiar pragmatyczny – łatwo znaleźć w bazach danych ośrodek,

którego nazwa pozostaje w związku z miejscowością, w której się znajduje. Z kolei funkcja marketingowa realizowana jest przede wszystkim przez nazwy oryginalne (np. pod względem pisowni) i wykorzystujące wyrazy obce. Otwartą kwestią pozostaje stopień czytelności semantycznej nazwy pochodzącej z języka obcego (w przeważającej liczbie z łaciny). Celem aktu nominacji w większości analizowanych przykładów jest reklama usługi, a konsekwencją – uwypuklenie funkcji perswazyjnej, która jest prymarna wobec funkcji informacyjnej.

Refleksja nad aksjologicznymi aspektami nazw domów opieki dla osób w podeszłym wieku oraz ich strukturą i funkcją uzewnętrzniała wyzyskanie ich konotacyjno-asocjacyjnych wartości marketingowych i potencjału skojarzeniowego, który uwidacznia chęć przemodelowania procesu starości i powiązania go z takimi cechami, jak bezpieczeństwo, aktywność fizyczna, wypoczynek czy bliskość emocjonalna.

Literatura

- Bańko M., 2005, *Wielki słownik wyrazów bliskoznacznych*, Warszawa: PWN.
- Bartmiński J., 1991, *Projekt i założenia ogólne słownika aksjologicznego*, w: J. Bartmiński, J. Puzynina (red.), „Język a Kultura”, t. 2: *Zagadnienia leksykalne i aksjologiczne*, s. 190–210.
- Chabior A., 1995, *Rozumienie starości i jej akceptacja. Stan badań*, „Kieleckie Studia Pedagogiczne i Psychologiczne”, t. 10, s. 123–133.
- Gałkowski A., 2008, *Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim, francuskim*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Gibka M., 2018, *Funkcje nazw własnych bohaterów w strukturze powieści: ujęcie teoretyczne i praktyczne zastosowanie*, Koszalin: Wydawnictwo Politechnika Koszalińska.
- Handke R., 1992, *Komunikacja aksjologiczna – nośniki wartości w dziele literackim*, w: S. Sawicki (red.), *Problematyka aksjologiczna w nauce o literaturze. Studia*, Lublin: Wydawnictwo KUL, s. 199–222.
- <http://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/pomoc-spoeczna-17087802/art-56> (dostęp: 10.01.2024).
- <http://www.bibonom.ijp.pan.pl> (dostęp: 8.05.2024).
- <http://www.medonet.pl> (dostęp: 5.02.2024).
- Kataryńczuk-Mania L., Gebreselassie J., 2018, *Kompetencje komunikacyjne seniorów – wybrane wątki*, „Dyskursy Młodych Andragogów”, t. 19, s. 151–161. <https://doi.org/10.34768/dma.vi19.50>
- Kielar-Turska M., Byczewska-Konieczny K., 2014, *Specyficzne właściwości postępowania się językiem przez osoby w wieku senioralnym*, w: S. Milewski, J. Kuczowski, K. Kaczorowska-Bray (red.), *Biomedyczne podstawy logopedii*, Gdańsk: Harmonia Universalis, s. 429–443.

- Kononowska A., 2006, *Nazwy własne w wyrażaniu emocji*, w: K. Michalewski (red.), *Wyrażanie emocji*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 44–52.
- Krajowy Rejestr Domów Opieki, <http://www.krdo.pl> (dostęp: 25.02.2024).
- Kramkowska E., 2022, „Starość? Sama definicja? To jest skomplikowane...”. *Wokół rozumienia pojęcia starości przez przedstawicieli różnych pokoleń*, „Zeszyty Naukowe KUL”, t. 65, nr 3 (259), s. 7–29. <https://doi.org/10.31743/znkul.14550>
- Laskowska E., 1992, *Wartościowanie w języku potocznym*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Pedagogicznej.
- Łuczyński E., 2018, *Miejsce języka ludzi starszych wśród odmian współczesnej polszczyzny*, w: W. Tłokiński, S. Milewski, K. Kaczorowska-Bray (red.), *Gerontologia*, Gdańsk: Harmonia Iniversitas, s. 108–138.
- Milewski S., Kaczorowska-Bray K., 2015, *Późna dorosłość jako przedmiot zainteresowania współczesnej logopedii – perspektywy badawcze*, w: S. Milewski, K. Kaczorowska-Bray (red.), *Metodologia badań logopedycznych z perspektywy teorii i praktyki*, Gdańsk: Harmonia Universalis, s. 153–170.
- Mrózek R., 2004, *Nazwy własne jako przedmiot badawczy onomastyki*, w: R. Mrózek (red.), *Nazwy własne w języku, kulturze i komunikacji społecznej*, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 9–20.
- MSTiPF – Podsiad A., Więckowski Z. (oprac.), 1983, *Mały słownik terminów i pojęć filozoficznych*, Warszawa: Instytut Wydawniczy Pax.
- Nikołajczuk K., 2013, *Czy »starość nie radość«? Polska frazeologia oznaczająca starość przez pryzmat teorii pól*, „Język Polski”, nr 93 (3), s. 162–173. <https://doi.org/10.31286/JP.93.3.3>
- Pajewska E., 2019, *Tendencje w tworzeniu nazw własnych powiązanych z życiem i funkcjonowaniem seniorów w przestrzeni publicznej*, w: A. Chomová, J. Krško, I. Valentová (red.), *Konwergencje a divergencje w własnej sferze*, Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akademie vied, s. 490–502.
- Puzynina J., 1997, *Lingwistyka a rozumienie tekstu*, w: J. Puzynina (red.), *Słowo – wartość – kultura*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, s. 35–51.
- Puzynina J., 2003, *Wokół języka wartości*, w: J. Bartmiński (red.), *Język w kręgu wartości. Studia semantyczne*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 25–34.
- Puzynina J., 2004, *Problemy wartościowania w języku i w tekście*, „Etnolingwistyka”, t. 16, s. 179–189.
- Rutkiewicz-Hanczewska M., 2016, *Neurobiologia nazywania. O anomii własnej i apelatywnej*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Rutkowski M., 2001, *Wstępna charakterystyka funkcji nazw własnych*, „Onomastica”, t. 46, s. 7–29.
- Rutkowski M., Hącia A. (red.), 2022, *Nazwy własne w języku i społeczeństwie*, Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

- Rzadkiewicz M., Łazarewicz M., 2018, *Komunikacja ze starszymi osobami w kontekście relacji społecznych*, w: W. Tłokiński, S. Milewski, K. Kaczorowska-Bray (red.), *Gerontologopedia*, Gdańsk: Harmonia Iniversitas, s. 180–199.
- Siwiec A., 1998, *Nazwy własne w prozie Michała Choromańskiego*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Siwiec A., 2012, *Nazwy własne obiektów handlowo-usługowych w przestrzeni miasta*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- SJP PWN – M. Szymczak (red.), 2002, *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa.
- Skowronek B., 2022, *Nazwy zespołów i tytuły utworów disco polo. Rekonesans onomastyczno-kulturowy*, „*Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica*”, t. 17, s. 235–244. <https://doi.org/10.24917/20831765.1718>
- Straś-Romanowska M., 2007, *Późna dorosłość. Wiek starzenia się*, w: B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*, Warszawa: PWN, s. 263–292.
- Sytuacja osób starszych w Polsce w 2022 roku* (raport GUS), <http://stat.gov.pl> (dostęp: 10.02.2024).
- Sztompka P., 2002, *Socjologia. Analiza społeczeństwa*, Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Tłokiński W., 1990, *Mowa ludzi u schyłku życia*, Warszawa: PWN.
- Tłokiński W., Olszewski H., 2014, *Zaburzenia mowy związane z wiekiem*, w: S. Milewski, J. Kuczkowski, K. Kaczorowska-Bray (red.), *Biomedyczne podstawy logopedii*, Gdańsk: Harmonia Universalis, s. 410–427.
- Tokarski R., 2001, *Słownictwo jako interpretacja świata*, w: J. Bartmiński (red.), *Współczesny język polski*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 343–370.
- Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych (Dz.U. 2015 poz. 1705), Internetowy System Aktów Prawnych (dostęp: 14.02.2024).
- Witkowski J.M., 2018, *Zmiany biologiczne zachodzące z wiekiem*, w: W. Tłokiński, S. Milewski, K. Kaczorowska-Bray (red.), *Gerontologopedia*, Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia Universalis, s. 36–58.
- WSJP – Żmigrodzki P. (red.), *Wielki słownik języka polskiego PAN*, <http://www.wsjp.pl> (dostęp: 1.03.2024).

